

ЕВРОПЕЙСКА ЦЕНТРАЛНА БАНКА

ЕВРОСИСТЕМА

ЕВРОПЕЙСКА ЦЕНТРАЛНА БАНКА
ЕВРОСИСТЕМА
ЕВРОПЕЙСКА СИСТЕМА НА
ЦЕНТРАЛНИТЕ БАНКИ

СЪДЪРЖАНИЕ

Предисловие от Председателя на Европейската централна банка	3
1. Пътят към икономически и паричен съюз	
1.1 Европейска интеграция	4
1.2 Икономическа интеграция	5
1.3 Критерии за конвергенция	6
1.4 Основни характеристики на еврозоната	7
1.5 Ползи от еврото	8
Основни събития	10
2. Структура и задачи	
2.1 Европейска система на централните банки и Евросистема	12
2.2 Европейска централна банка	12
2.3 Задачи на Евросистемата	13
2.4 Независимост	14
2.5 Национални централни банки	16
2.6 Органи за вземане на решения на ЕЦБ	16
2.7 Комитети на ЕЦБ	19
3. Парична политика	
3.1 Ценова стабилност	20
3.2 Стратегия на паричната политика на ЕЦБ	20
3.3 Инструменти на паричната политика	21
3.4 Комуникация	23
3.5 Парична и финансова статистика	24
4. Системата TARGET2	26
5. Евробанкноти и монети	
5.1 Банкноти	28
5.2 Монети	29
6. Банков надзор	30
Речник	32

ПРЕДИСЛОВИЕ

Когато говорим за „централна банка“ първата идея, която вероятно ни идва наум, е, че това е институцията, която емитира пари. Парите са инструментът, който използваме като разчетна единица, платежно средство и средство за съхраняване на стойността. Известно е, че основната цел на всяка централна банка е да осигури запазване на стойността на парите в течение на времето. Съществуват обаче много други по-малко известни аспекти на дейността на съвременните централни банки. Комуникацията е един от тях. Една централна банка следва не само да прави, каквото казва, че прави, но и да обяснява какво прави, като по този начин повишава информираността и познанията на обществеността за прилаганите от нея политики и за услугите, които предоставя.

Тази брошура е част от усилията ни да информираме обществеността за дейностите на Европейската централна банка (ЕЦБ), в ядрото на Европейската система на централните банки (ЕСЦБ), заедно с националните централни банки на 27-те държави-членки на Европейския съюз. Тъй като не всички държави-членки са приели еврото за своя парична единица, понятието Евросистема обозначава структурата, която обхваща ЕЦБ и националните централни банки на държавите-членки, приели еврото – 16 към настоящия момент. Евросистемата изпълнява повечето от задачите, възложени на ЕСЦБ от Договора за Европейския съюз.

Можете да изтеглите тази брошура от уебсайта на ЕЦБ (www.ecb.europa.eu). Електронната версия ще бъде актуализирана по-често от печатното издание.

Надявам се, че ще ви бъде приятно да прочетете брошурата – в печатен или електронен вид.

Франкфурт на Майн, април 2009 г.

Жан-Клод Трише,
Председател на Европейската централна банка

ПЪТЯТ КЪМ ИКОНОМИЧЕСКИ И ПАРИЧЕН СЪЮЗ

■ ЕВРОПЕЙСКА ИНТЕГРАЦИЯ

Идеята за създаване на икономически и паричен съюз в Европа датира от преди повече от половин век. Той е визия на политическите лидери, които през 1952 г. основават **Европейската общност за въглища и стомана (ЕОВС)** ■, състояща се от шест държави – Белгия, Германия, Франция, Италия, Люксембург и Нидерландия.

Постепенно разрастване на Европейския съюз

През 50-те години на XX век и след това са предприети по-нататъшни стъпки към европейска интеграция. През 1958 г. същите шест държави създават **Европейската икономическа общност (ЕИО)** ■ и Европейската общност за атомна енергия (ЕВРАТОМ). През годините тази мрежа от взаимоотношения укрепва и се задълбочава, за да се превърне в Европейски общности (ЕО), а с приемането на Договора от Маастрихт през 1993 г. – в Европейски съюз (ЕС). Увеличава се и броят на държавите-членки. Дания, Ирландия и Обединеното кралство се присъединяват през 1973 г., последвани осем години по-късно от Гърция. Португалия и Испания стават членове през 1986 г., а Австрия, Финландия и Швеция се присъединяват през 1995 г. Разширяването продължава на 1 май 2004 г., когато Чехия, Естония, Кипър, Латвия, Литва, Унгария, Малта, Полша, Словения и Словакия се присъединяват към Европейския съюз. България и Румъния са последните членове, присъединили се на 1 януари 2007 г.

Критерии за присъединяване към ЕС

Критериите от Копенхаген ■ определят условията, които следва да бъдат изпълнени за присъединяване към Европейския съюз. Те изискват бъдещите членове: а) да притежават стабилни институции, гарантиращи демокрацията, върховенство на закона, зачитане на човешките права и уважение и закрила на малцинствата; б) да имат функционираща пазарна икономика, както и способност да посрещнат натиска на конкуренцията, за да поемат задълженията, произтичащи от членството в ЕС, включително целите на политическия, икономически и паричен съюз.

■ вж. Речник

Пътят към икономически и паричен съюз

1.1 Европейска интеграция
1.2 Икономическа интеграция
1.3 Критерии за конвергенция

1.4 Основни характеристики на еврозоната
1.5 Ползи от еврото
Основни събития

Структура и задачи

Парична политика

Системата TARGET2

Евробанкноти и монети

Банков надзор

1.2 ИКОНОМИЧЕСКА ИНТЕГРАЦИЯ

Първият опит за създаване на икономически и паричен съюз е описан в Доклада Вернер¹ от 1970 г., предвиждащ три етапа, които да бъдат завършени до 1980 г. Тези първоначални планове за икономически и паричен съюз обаче не се реализират, на фона на значителните сътресения на международната валутна сцена след срива на системата Бретън Уудс в началото на 70-те години на XX век и международната рецесия в резултат на първата петролна криза през 1973 г.

За да се противопоставят на тази нестабилност, тогавашните девет държави-членки на ЕИО създават през 1979 г. **Европейската парична система (ЕПС)** . Нейната основна характеристика е **механизъмът на обменните курсове (ERM)**, който въвежда фиксирани, но подлежащи на корекция обменни курсове между валутите на деветте държави.

През втората половина на 80-те години идеята за икономически и паричен съюз е съживена от Единния европейски акт от 1986 г., който създава единен пазар. Става ясно обаче, че предимствата на единния пазар могат да бъдат напълно използвани единствено при въвеждане на единна валута за участващите държави. През 1988 г. **Европейският съвет** възлага на **Комисията Делор** да проучи начини за осъществяване на **икономически и паричен съюз (ИПС)** . Докладът Делор, представен през 1989 г., води до преговори за **Договор за Европейски съюз** , с който се създава Европейският съюз (ЕС) и се изменя Договорът за създаване на Европейската общност. Договорът е подписан в Маастрихт през февруари 1992 г. (затова е известен още като Договор от Маастрихт) и влиза в сила на 1 ноември 1993 г.

Напредъкът към ИПС в Европа преминава през три етапа. Първият етап (1990—1993 г.) се характеризира основно със завършването на единния европейски пазар чрез премахване на всички вътрешни бариери пред свободното движение на хора, стоки, капитали и услуги в Европа.

Вторият етап (1994—1998 г.) започва със създаването на **Европейския паричен институт** . Той е посветен на техническата подготовка за единната

Договорът от Маастрихт, подписан през 1992 г.

Три етапа на ИПС:

I. Единен европейски пазар

II. Европейски паричен институт

III. ЕЦБ и еврото

¹ Наречен на Пиер Вернер, тогавашен министър-председател на Люксембург.

ПЪТЯТ КЪМ ИКОНОМИЧЕСКИ И ПАРИЧЕН СЪЮЗ

валута, избягването на прекомерен дефицит и засилено сближаване на икономическите и паричните политики на държавите-членки (с оглед осигуряване на ценова стабилност и стабилни публични финанси).

Третият етап започва на 1 януари 1999 г. с необратимо фиксиране на обменните курсове, прехвърляне към ЕЦБ на компетенции, свързани с паричната политика, и въвеждане на еврото като единна валута. На 1 януари 2002 г. евробанкнотите и монетите стават законно платежно средство в участващите държави и в края на февруари 2002 г. националните банкноти и монети престават да бъдат законно платежно средство.

Икономически политики, ориентирани към стабилност, и независими централни банки

1.3 КРИТЕРИИ ЗА КОНВЕРГЕНЦИЯ

Държавите, желаещи да приемат еврото за своя парична единица, следва да постигнат висока степен на „устойчиво сближаване“. Степента на сближаване се оценява въз основа на няколко критерия от Договора от Маастрихт, които изискват в страната да има:

- висока степен на **ценова стабилност**
- устойчиви публични финанси
- стабилен обменен курс
- ниски и стабилни дългосрочни лихвени проценти.

Критериите целят да гарантират приемането в третия етап на ИПС единствено на държави с продължителна ценова стабилност и с икономическа политика, ориентирана към стабилност. Договорът също така изисква централната банка на съответната държава да е независима (вж. член 108 от Договора).

16 държави-членки са приели еврото

През май 1998 г. на среща на високо равнище на ЕС в Брюксел е потвърдено, че 11 от тогавашните 15 държави-членки – Австрия, Белгия, Германия, Ирландия, Испания, Италия, Люксембург, Нидерландия, Португалия, Финландия и Франция – отговарят на критериите за приемане на единната валута. На 1 януари 1999 г. тези държави приемат еврото за обща валута.

 вж. Речник

Гърция се присъединява към групата на 1 януари 2001 г., след като изпълнява критериите. Впоследствие други държави-членки изпълняват критериите за конвергенция и също се присъединяват към еврозоната: Словения на 1 януари 2007 г., Кипър и Малта на 1 януари 2008 г. и Словакия на 1 януари 2009 г.

Една държава-членка, Швеция, не изпълнява всички условия. Освен това Дания и Обединеното кралство са „държави-членки със специален статут“. Съгласно протоколите, приложени към Договора за създаване на Европейската общност, двете държави получават право да изберат дали да участват в третия етап на ИПС, т.е. дали да приемат еврото. И двете държави се възползват от тази клауза, която им дава право на отказ, и уведомяват **Съвета на ЕС** [1], че към момента не възнамеряват да преминат към третия етап, т.е. все още не желаят да станат част от еврозоната.

Швеция и осем от дванайсетте държави, които се присъединяват след 2004 г., се считат за „държави с дерогация“, тъй като все още не са изпълнили всички изисквания за приемане на еврото. **Дерогация** [1] означава, че държавата-членка е освободена от някои, но не от всички разпоредби, които нормално се прилагат от началото на третия етап на ИПС. Това включва всички разпоредби относно прехвърлянето на отговорности за паричната политика към Управителния съвет на ЕЦБ.

Подобно на Швеция, другите държави-членки на ЕС, които все още не са приели еврото, нямат клаузи за право на отказ от участие като договорените от Обединеното кралство и Дания.

Това означава, че след като се присъединят към ЕС, новите държави-членки се задължават да приемат еврото, когато изпълнят критериите за конвергенция. На всеки две години или по искане на държава-членка с дерогация ЕЦБ и Европейската комисия изготвят доклади относно напредъка по изпълнение на критериите за конвергенция. Тези доклади за сближаване отчитат и други фактори, които могат да повлияят на интеграцията на държавата към икономиката на еврозоната. Въз основа на докладите Съветът на ЕС взема решение дали някоя нова държава може да стане част от еврозоната.

Две държави-членки прилагат своите клаузи за право на отказ

Новите държави-членки на ЕС са длъжни да приемат еврото

ПЪТЯТ КЪМ ИКОНОМИЧЕСКИ И ПАРИЧЕН СЪЮЗ

Една от най-големите икономики в света

1.4 ОСНОВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ЕВРОЗОНАТА

Икономиките на отделните държави, които към момента съставляват еврозоната, са били сравнително отворени преди присъединяването им към нея. Сега обаче те са част от по-голяма, много по-независима икономика. Размерът на еврозоната я прави сравнима с големи икономики като тези на Съединените щати и Япония.

С население от 318 млн. души през 2006 г., еврозоната е една от най-големите икономики в света. Европейският съюз има общо 27 държави-членки и население от 493 милиона. За сравнение, в Съединените щати и Япония живеят съответно 299 милиона и 128 милиона души.

Ограничена зависимост от международната търговия

По отношение на **брутен вътрешен продукт (БВП)** ¹, изразен в паритети на **покупателната способност** ², през 2006 г. Съединените щати са най-голямата икономика с 19,7 % от световния БВП, следвани от еврозоната с 14,3 %. Делът на Япония е 6,3 %. Дяловете на отделните страни от еврозоната са значително по-малки: най-големият отчита 3,9 % от световния БВП през 2006 г.

Еврозоната може да бъде сериозно засегната от динамиката на глобалната икономика, но фактът, че икономиката е по-малко отворена, означава, че промените в цените на вносните стоки оказват само ограничено влияние върху вътрешните цени. Икономиката на еврозоната обаче е по-отворена и от тази на Съединените щати, и от тази на Япония. През 2006 г. износът на стоки и услуги от еврозоната като дял от БВП е значително по-голям (21,6 %) ² в сравнение със съответните данни за Съединените щати (11 %) и Япония (16,8 %).

Реален единен пазар на стоки и услуги

1.5 ПОЛЗИ ОТ ЕВРОТО

Със създаването на **икономически и паричен съюз (ИПС)** ¹ ЕС прави сериозна крачка към доизграждане на вътрешния пазар. Сега потребители и фирми могат лесно да сравняват цените и да намерят най-конкуреннтните доставчици в еврозоната. Освен това ИПС осигурява среда за икономическа и парична стабилност в цяла Европа, която е благоприятна за устойчив растеж и създаване на работни

¹ вж. Речник

² Данните за еврозоната не включват Кипър и Малта.

места. Единната валута предотвратява сътресения, причинени от резки движения на обменните курсове на бившите национални валути. Въвеждането на евробанкнотите и монетите на 1 януари 2002 г. улеснява пътуването в еврозоната. Цените на стоките и услугите могат бързо да бъдат сравнени и плащанията се извършват с едни и същи пари във всички държави.

С въвеждането на еврото в еврозоната се премахват валутните рискове и разходите по валутните сделки. В миналото тези разходи и рискове възпрепятстваха трансграничната конкуренция. Засилената конкуренция повишава възможността за използване на наличните ресурси по най-ефективен начин. Съществуването на единна валута значително улеснява инвестиционните решения, тъй като колебанията на обменните курсове вече не влияят на възвращаемостта на инвестициите извън националните граници в рамките на еврозоната.

Преди въвеждането на еврото финансовите пазари по правило бяха национални по своя характер. Финансови инструменти като държавни облигации и акции бяха деноминирани в национални валути. Въвеждането на еврото е основна крачка към интеграцията на финансовите пазари в еврозоната. Тази интеграция ще продължи да оказва влияние върху структурата на икономиката на еврозоната. Доказателство за интеграцията може да се намери в различна степен във всички компоненти на финансовата структура:

- **междубанковият паричен пазар** [ ] на еврозоната е напълно интегриран;
- **пазарът на облигации** [ ], деноминирани в евро, е добре интегриран, развит и ликвиден и осигурява голям избор от инвестиции и финансиране;
- **пазарът на акции** [ ] в еврозоната все повече се разглежда като единен пазар;
- увеличават се националните и трансграничните сливания и придобивания между банки в еврозоната.

Развитието и качеството на интегрирания финансов пазар улеснява финансирането на икономическия растеж, а с това и създаването на работни места. Хората имат по-широк избор от решения за спестявания и инвестиции. Компаниите имат достъп до много голям капиталов пазар, за да финансират дейностите си, и използват нови финансови инструменти, за да се защитят от различни финансови рискове, както и да подобрят управлението на своите инвестиции.

Премахване на валутните рискове и разходите по сделките

Интеграция на финансовите пазари

ОСНОВНИ СЪБИТИЯ

1952

Белгия, Германия, Франция, Италия, Люксембург и Нидерландия създават Европейската общност за въглища и стомана (ЕОВС).

1958

Римските договори влизат в сила; създадени са Европейската икономическа общност (ЕИО) и Европейската общност за атомна енергия (ЕВРАТОМ).

1967

Договорът за сливане обединява трите съществуващи Общности (ЕОВС, ЕИО, ЕВРАТОМ).

1970

Представяне на Доклада Вернер – първи план за паричен съюз.

1973

Дания, Ирландия и Обединеното кралство се присъединяват към Европейските общности (ЕО).

1979

Създаване на Европейската парична система (ЕПС).

1981

Гърция се присъединява към Европейските общности.

1986

Испания и Португалия се присъединяват към ЕО.

1987

Единният европейски акт влиза в сила, откривайки пътя към единния пазар.

1989

Комисията Делор представя доклада за икономически и паричен съюз.

1990

Начало на първия етап на ИПС.

1993

Влиза в сила Договорът за Европейския съюз (Договорът от Маастрихт).

1994

Начало на втория етап на ИПС. Създаден е Европейският паричен институт (ЕПИ) във Франкфурт на Майн.

1995

Австрия, Финландия и Швеция се присъединяват към ЕС.

1998

ЕПИ престава да съществува; създадена е Европейската централна банка във Франкфурт на Майн.

1999

Начало на третия етап на ИПС с 11 участващи държави; въвеждане на еврото като единна валута. Влиза в сила Договорът за изменение на Договора за Европейския съюз (Договорът от Амстердам).

2001

Гърция става 12-та държава от еврозоната.

2002

Евробанкнотите и монетите са пуснати в обращение.

2003

Влиза в сила Договорът за изменение на Договора за Европейския съюз (Договорът от Ница).

2004

Нови десет държави се присъединяват към ЕС на 1 май.

2007

ЕС се разширява до 27 държави-членки с присъединяването на България и Румъния. Словения се присъединява към еврозоната. През декември е подписан Договорът от Лисабон.

2008

Кипър и Малта се присъединяват към еврозоната, която вече се състои от 15 държави.

2009

Словакия се присъединява към еврозоната.

СТРУКТУРА И ЗАДАЧИ

2.1 ЕВРОПЕЙСКА СИСТЕМА НА ЦЕНТРАЛНИТЕ БАНКИ И ЕВРОСИСТЕМА

Европейската система на централните банки (ЕСЦБ) е създадена в съответствие с Договора от Маастрихт и Устава на Европейската система на централните банки и на **Европейската централна банка** . Тя включва Европейската централна банка (ЕЦБ) и националните централни банки (НЦБ) на всички държави-членки на ЕС.

Евросистемата се състои от ЕЦБ и НЦБ на държавите-членки на ЕС, които са приели еврото (понастоящем – 16).

Органите за вземане на решения на ЕЦБ са **Управителният съвет** и **Изпълнителният съвет** . Управителният съвет взема решения, свързани с паричната политика. Изпълнителният съвет привежда в действие решенията и отговаря за текущите дейности на ЕЦБ. Третият орган за вземане на решения на ЕЦБ е **Генералният съвет** , който ще продължи да съществува, докато има държави-членки на ЕС, които не са приели еврото за своя валута.

ЕЦБ е наднационална организация

2.2 ЕВРОПЕЙСКА ЦЕНТРАЛНА БАНКА

ЕЦБ е създадена като правопреемник на Европейския паричен институт (ЕПИ) през юни 1998 г. във Франкфурт на Майн. Тя е наднационална институция с юридическа правосубектност. ЕЦБ се помещава в три сгради в центъра на Франкфурт, но през 2011 г. ще се премести в новата си централа, която сега се изгражда в източната част на града.

Служителите на ЕЦБ са наистина европейци – те идват от всички 27 държави от Европейския съюз.

Пътят към
икономически
и паричен съюз

Структура и задачи

2.1 Европейска система на централни банки и Евросистемата	2.5 Национални централни банки
2.2 Европейска централна банка	2.6 Органи за вземане на решения на ЕЦБ
2.3 Задачи на Евросистемата	2.7 Комитети на ЕЦБ
2.4 Независимост	

Парична политика

Системата TARGET2

Евробанкноти
и монети

Банков надзор

2.3 ЗАДАЧИ НА ЕВРОСИСТЕМАТА

Евросистемата има четири основни задачи. Първата задача е да провежда паричната политика, приета от Управителния съвет на ЕЦБ – например решения относно основните лихвени проценти на ЕЦБ (**минималният лихвен процент по основните операции по рефинансиране** , както и **лихвените проценти по пределното кредитно улеснение и депозитното улеснение**) и – когато е необходимо – решения, свързани с целите на паричната политика и запаса от резерви. Изпълнителният съвет отговаря за осъществяването на паричната политика, като дава указания на НЦБ. Например веднъж седмично Изпълнителният съвет взема решение относно разпределението на ликвидност към банковия сектор чрез основните операции по рефинансиране.

Втората и третата задача на Евросистемата са осъществяване на **валутни операции** и поддържане и управление на официалните резерви на държавите от еврозоната.

Чуждестранни резервни активи на обща стойност от около 40 млрд. евро (85 % във валутни наличности и 15 % в злато) са прехвърлени от НЦБ от Евросистемата към ЕЦБ. В замяна НЦБ получават право на лихвоносни вземания от ЕЦБ, деноминирани в евро. НЦБ от Евросистемата участват в управлението на валутните резерви на ЕЦБ: те действат като агенти на ЕЦБ в съответствие с указанията ѝ за управление на портфейлите. Останалите чуждестранни резервни активи на Евросистемата са собственост на и се управляват от НЦБ. Сделките с тези резервни активи се регулират от Евросистемата. По-специално сделките над определени граници изискват предварително одобрение от страна на ЕЦБ.

Четвъртата основна задача на Евросистемата е насърчаване на безпрепятственото функциониране на платежните системи. Също така Евросистемата допринася за осъществяването на финансов надзор: тя консултира законодателите в своята сфера на компетентност и съставя парични и финансови статистики.

Договорът от Маастрихт също посочва, че ЕЦБ има изключително право да разрешава емитирането на евробанкноти.

**Управителният съвет
взема решения относно
основните лихвени
проценти**

**Чуждестранни резервни
активи, държани от ЕЦБ
и НЦБ**

СТРУКТУРА И ЗАДАЧИ

2.4 НЕЗАВИСИМОСТ

При осъществяване на задачите, свързани с Евросистемата, ЕЦБ и националните централни банки нямат право да търсят или приемат указания от институции или органи на Общността, от което и да е правителство на държава-членка на ЕС или от какъвто и да е друг орган. Аналогично, институциите и органите на Общността и правителствата на държавите-членки нямат право да оказват влияние на членовете на органите за вземане на решения на ЕЦБ или на НЦБ при осъществяване на техните задачи.

Персонална независимост

Уставът на ЕСЦБ и на ЕЦБ предвижда следните условия за заемане на длъжност за управители на НЦБ и за членове на **Изпълнителния съвет** ^[1]:

- минимален мандат от 5 години за управителите на НЦБ;
- мандат от осем години за членовете на Изпълнителния съвет на ЕЦБ, който не подлежи на подновяване;
- отстраняване от длъжност на членове на Изпълнителния съвет в случай на неспособност за изпълнение на задълженията или при сериозно нарушение; в това отношение **Съдът на Европейските общности** ^[2] е компетентен да разрешава всякакви спорове.

Функционална независимост

Евросистемата е също така функционално независима. ЕЦБ и НЦБ притежават всички инструменти и компетенции, необходими за осъществяване на ефективна парична политика, и са упълномощени самостоятелно да решават как и кога да ги използват.

Забранява се Евросистемата да предоставя заеми на органи на Общността или на национални публични организации – това още повече засилва нейната независимост, като я защитава от всякакво влияние, оказвано от публични органи. Освен това **Управителният съвет** ^[3] на ЕЦБ има право да приема задължителни регламенти с цел изпълнение на задачите на ЕСЦБ и в някои други случаи, както е посочено в специални актове на **Съвета на ЕС** ^[4].

^[1] вж. Речник

Централната банка на Белгия (*Nationale Bank van België / Banque Nationale de Belgique*)

Централната банка на Германия (*Deutsche Bundesbank*)

Централната банка и администрация за финансови услуги на Ирландия (*Central Bank and Financial Services Authority of Ireland*)

Централната банка на Гърция (*Bank of Greece*)

Централната банка на Испания (*Banco de España*)

Централната банка на Франция (*Banque de France*)

Централната банка на Италия (*Banca d'Italia*)

Централната банка на Кипър (*Central Bank of Cyprus*)

Централната банка на Люксембург (*Banque centrale du Luxembourg*)

Централната банка на Малта (*Bank Ċentrali ta' Malta / Central Bank of Malta*)

Централната банка на Нидерландия (*De Nederlandsche Bank*)

Централната банка на Австрия (*Oesterreichische Nationalbank*)

Централната банка на Португалия (*Banco de Portugal*)

Централната банка на Словения (*Banka Slovenije*)

Централната банка на Словакия (*Národná banka Slovenska*)

Централната банка на Финландия (*Suomen Pankki Finland Bank*)

СТРУКТУРА И ЗАДАЧИ

2.5 НАЦИОНАЛНИ ЦЕНТРАЛНИ БАНКИ

Националните централни банки на Евросистемата имат юридическа правосубектност (съгласно законодателството на съответната държава), отделна от тази на ЕЦБ. В същото време те са неделима част от Евросистемата, която отговаря за **ценовата стабилност** ¹ в еврозоната. Те действат в съответствие с насоките и указанията на ЕЦБ при изпълнение на задачите на Евросистемата.

НЦБ осъществяват операции на паричната политика

НЦБ участват в провеждането на единната парична политика на еврозоната. Те осъществяват операции по паричната политика като осигуряване на средства на централни банки за **кредитни институции** ² и осигуряват сетълмент на безналични вътрешни и трансгранични плащания. Освен това те осъществяват операции по управлението на чуждестранни резерви за своя сметка и като агенти на ЕЦБ.

НЦБ отговарят също за събирането на национални статистически данни и за емитирането и управлението на евробанкноти в съответните държави. НЦБ осъществяват и функции извън обсега на Устава, освен ако Управителният съвет счита, че тези дейности са в противоречие с целите и задачите на Евросистемата.

Съгласно националното законодателство на НЦБ могат да бъдат възложени други функции, които не са свързани с паричната политика: някои НЦБ участват в банковия надзор и/или действат като основна банка на правителството.

Управителният съвет заседава веднъж на две седмици в четвъртък

2.6 ОРГАНИ ЗА ВЗЕМАНЕ НА РЕШЕНИЯ НА ЕЦБ

Управителният съвет на ЕЦБ включва членовете на Изпълнителния съвет на ЕЦБ и управителите на НЦБ на страните от еврозоната. Съгласно Устава на ЕЦБ Управителният съвет на ЕЦБ следва да заседава поне десет пъти годишно. Датите на заседанията се определят от самия Управителен съвет по предложение на Изпълнителния съвет. Освен ако най-малко трима управители възразят, заседанията могат да се провеждат и чрез телеконференция.

¹ вж. Речник

Понастоящем Управителният съвет заседава два пъти месечно, обикновено в първия и третия четвъртък на месеца. Въпросите, свързани с паричната политика, обичайно се обсъждат само на първото заседание за месеца.

Председателят на **Съвета на ЕС** и член на **Европейската комисия** могат да присъстват на заседанията, въпреки че право на глас имат единствено членовете на **Управителния съвет**. Всеки член на Управителния съвет има един глас и освен за решения по финансови въпроси на ЕЦБ, Управителният съвет взема решения с обикновено мнозинство. В случай на равенство председателят има решаващ глас. По отношение на финансовите въпроси – например записването на капитал на ЕЦБ, прехвърлянето на валутни резерви или разпределянето на паричен приход – гласовете се отчитат съгласно дяловете на НЦБ в записания капитал на ЕЦБ.

Договорът за Европейския съюз и Уставът на ЕСЦБ и на ЕЦБ дават право на Управителния съвет да взема стратегически най-важните решения за **Евросистемата**. Основните отговорности на Управителния съвет включват:

- формулиране паричната политика на еврозоната, т.е. вземане на решения за равнището на основните лихвени проценти на ЕЦБ;
- приемане на насоки и вземане на решенията, необходими за осигуряване на изпълнението на задачите на Евросистемата.

При вземане на решения за паричната политика и други задачи на Евросистемата Управителният съвет се съобразява с развитието в еврозоната като цяло.

Фокус върху еврозоната

Изпълнителният съвет включва председателя и заместник-председателя на ЕЦБ и четирима други членове. Те се назначават измежду лица с призната репутация и професионален опит в областта на паричните и банкови въпроси по общо съгласие на правителствата от еврозоната на равнище държавни или правителствени ръководители, по препоръка от **Съвета на ЕС**, след консултация с **Европейския парламент** и Управителния съвет

Изпълнителният съвет заседава всеки вторник

СТРУКТУРА И ЗАДАЧИ

на ЕЦБ. Заседанията на Изпълнителния съвет обикновено се провеждат всеки вторник.

Председателят на ЕЦБ, или в негово отсъствие заместник-председателят, председателства заседанията на Управителния съвет, Изпълнителния съвет и Генералния съвет на ЕЦБ. Председателят е поканен да присъства на заседанията на **Еврогрупата** [■] – неформална група на министрите на икономиката и финансите от еврозоната, и може да участва в заседанията на Съвета на ЕС, когато се обсъждат въпроси, свързани с целите и задачите на Евросистемата.

Основните отговорности на Изпълнителния съвет са:

- да подготви заседанията на Управителния съвет;
- да прилага паричната политика в еврозоната в съответствие с приетите от Управителния съвет насоки и решения, като при това дава указания на НЦБ;
- да ръководи текущата дейност на ЕЦБ;
- да упражнява някои правомощия, включително регулаторни, делегирани му от Управителния съвет.

Генералният съвет заседава четири пъти годишно

Генералният Съвет включва председателя и заместник-председателя на ЕЦБ и управителите на националните централни банки на всички държави-членки на ЕС. Останалите членове на Изпълнителния съвет, председателят на Съвета на ЕС и член на **Европейската комисия** [■] могат да присъстват на заседанията на Генералния съвет, но нямат право да гласуват. Генералният съвет може да бъде свикван на заседания, когато председателят счита за необходимо, или по искане на поне трима от членовете. Той заседава обикновено във Франкфурт веднъж на три месеца.

Генералният съвет не носи отговорност за решенията, свързани с паричната политика, в еврозоната. Той е поел задачите на ЕПИ, които ЕЦБ следва да изпълнява през третия етап на ИПС, докато има държави-членки на ЕС, които не са приели еврото.

Това означава, че Генералният съвет отговаря предимно за отчитане на напредъка към сближаване на държавите-членки на ЕС, които все още не са приели еврото,

[■] вж. Речник

и за предоставяне на съвети относно необходимата подготовка за приемане на еврото за тяхна валута. Генералният съвет подпомага консултативните функции на ЕСЦБ и съдейства за събиране на статистическа информация.

2.7 КОМИТЕТИ НА ЕСЦБ

Органите за вземане на решения на ЕЦБ се подпомагат от комитети на ЕСЦБ. Тези комитети са от голямо значение и за сътрудничеството в рамките на ЕСЦБ. Комитетите се състоят от членове на ЕЦБ и националните централни банки (НЦБ) от **Евросистемата** , както и от други компетентни органи, като например националните надзорни органи в случая с Комитета по банков надзор. НЦБ на страни извън еврозоната назначават експерти, участващи в заседанията на комитет на ЕСЦБ, когато този комитет обсъжда въпроси от компетенциите на Генералния съвет. Мандатите на комитетите се определят от **Управителния съвет** , на който комитетите докладват чрез **Изпълнителния съвет** .

Органите за вземане на решения се подпомагат от експертни комитети

Към момента комитетите са както следва: Комитет за счетоводство и парични приходи, Комитет за банков надзор, Комитет за банкнотите, Комитет по методология за изчисляване на разходите, Комитет за комуникации на Евросистемата/ЕСЦБ, Комитет на Евросистемата за управление на ИТ, Комитет за информационни технологии, Комитет на вътрешните одитори, Комитет за международни отношения, Правен комитет, Комитет за пазарни операции, Комитет по парична политика, Комитет за платежни и сетълмент системи и Комитет по статистика.

През 1998 г. Управителният съвет учреди и Бюджетен комитет, съставен от членове от ЕЦБ и НЦБ от Евросистемата. Бюджетният комитет подпомага Управителния съвет по въпроси, свързани с бюджета на ЕЦБ.

Накрая, през 2005 г. беше създадена Конференция за човешките ресурси, състояща се от членове от ЕСЦБ. Тази Конференция цели допълнително да подпомага екипния дух и сътрудничеството между централните банки в Евросистемата/ЕСЦБ в областта на управлението на човешки ресурси.

ПАРИЧНА ПОЛИТИКА

3.1 ЦЕНОВА СТАБИЛНОСТ

Основната цел на Евросистемата е да поддържа **ценова стабилност**. Без да се накърнява тази цел, Евросистемата подпомага общите икономически политики на Европейската общност.

Ценовата стабилност е основен приоритет

Съгласно член 2 от **Договора** за Европейския съюз, ЕС цели „да поощрява балансиран и устойчив икономически и социален прогрес и да постигне висока степен на заетост, както и балансирано и устойчиво развитие“. Евросистемата допринася за постигането на тези цели чрез поддържане на ценова стабилност. Освен това тя взема предвид тези цели при осигуряването на ценова стабилност. В случай на противоречие между целите ЕЦБ винаги следва да даде приоритет на поддържането на ценова стабилност.

Евросистемата действа в съответствие с принципа на отворена пазарна икономика със свободна конкуренция, която поощрява ефективното разпределение на ресурсите.

СТРАТЕГИЯ НА ПАРИЧНАТА ПОЛИТИКА НА ЕЦБ

3.2 За да постигне ценова стабилност, ЕЦБ трябва да оказва влияние върху условията на паричния пазар и съответно – върху равнищата на краткосрочните лихвени проценти.

ЕЦБ е приела стратегия за осигуряване на последователен и систематичен подход при приемането на решения, свързани с паричната политика. Последователността помага за стабилизиране на **инфлационните** очаквания и повишава доверието към ЕЦБ.

Основен елемент в стратегията на паричната политика на **Управителния съвет** на ЕЦБ е количественото определение за **ценова стабилност**: „ежегодно повишение на Хармонизирания индекс на потребителските цени (ХИПЦ) за еврозоната с не повече от 2 %“. Ценовата стабилност следва да се поддържа в средносрочен план, което отразява необходимостта паричната политика да е ориентирана към бъдещето. При осигуряване на ценова стабилност ЕЦБ цели поддържането на равнище на инфлация под, но близко до 2 % за средносрочен период.

вж. Речник

Пътят към икономически и паричен съюз

Структура и задачи

Парична политика

3.1	Ценова стабилност	3.4	Комуникация
3.2	Стратегия на паричната политика на ЕЦБ	3.5	Парична и финансова статистика
3.3	Инструменти на паричната политика		

Системата TARGET2

Евробанкноти и монети

Банков надзор

Това подчертава нейното задължение да осигури достатъчен резерв, с който да се противопостави на рисковете от **дефлация** .

Паричната политика следва да бъде ориентирана към бъдещето поради съществените забавяния в **трансмисионните механизми** (вж. следващия раздел). Освен това паричната политика следва да стабилизира инфлационните очаквания и да помогне за намаляване на колебанията в икономическото развитие.

Парична политика, ориентирана към бъдещето

В допълнение на определението за ценова стабилност, стратегията на паричната политика включва и задълбочена оценка на рисковете за ценовата стабилност, състояща се от икономически анализ и паричен анализ. Всяко решение, свързано с паричната политика, се предшества от подробна проверка на информацията, произтичаща от двата анализа.

3.3 ИНСТРУМЕНТИ НА ПАРИЧНАТА ПОЛИТИКА

Трансмисионният механизъм на паричната политика започва от управлението на ликвидността и на краткосрочните лихвени проценти от страна на централната банка.

Паричният пазар като част от финансовия пазар играе ключова роля при прилагането на решенията, свързани с паричната политика, чиито промени засягат на първо място този пазар. В основата на ефективната парична политика стои развит и интегриран паричен пазар, тъй като осигурява равномерно разпределение на ликвидността и хомогенно равнище на краткосрочните лихвени проценти в цялата зона с единна валута. Това предварително условие е изпълнено почти незабавно след началото на третия етап на ИПС, когато националните пазари са успешно интегрирани в ефективен паричен пазар на еврозоната.

Паричният пазар бива засегнат пръв

За да направлява краткосрочните лихвени проценти, Евросистемата има на разположение набор от инструменти при формирането на своята парична политика, а именно: операции на открития пазар, ликвидни улеснения с постоянен достъп и задължителни резерви.

ПАРИЧНА ПОЛИТИКА

Операциите на открития пазар могат да бъдат разделени на:

- **основни операции по рефинансиране** ; те включват периодични сделки за осигуряване на ликвидност с месечна честота и падеж от една седмица;
- дългосрочни операции по рефинансиране; те включват периодични трансакции за осигуряване на ликвидност с месечна честота и падеж от три месеца;
- операции за **фино регулиране**; могат да бъдат изпълнявани при необходимост с оглед управление на ликвидността на пазара и за управление на лихвените проценти. По-специално те целят да смекчат ефектите от неочакван ликвиден дисбаланс върху лихвените проценти;
- структурни операции, които могат да бъдат извършени от Евросистемата чрез обратни сделки, окончателни сделки и издаване на дългови сертификати.

Ликвидни улеснения Евросистемата предлага също две ликвидни улеснения с постоянен достъп, които поставят граници върху лихвените проценти на овърнайта пазара, като отпускат и изтеглят ликвидност:

- **пределно кредитно улеснение** , което позволява на **кредитните институции** да получат овърнайта ликвидност от националните централни банки срещу допустими активи;
- **депозитно улеснение** , което може да се използва от **кредитните институции** , за да правят овърнайта депозити в националните централни банки в Евросистемата.

Задължителни минимални резерви Накрая, Евросистемата задължава **кредитните институции** да поддържат минимални резерви по сметки в националните централни банки. Всяка **кредитна институция** следва да поддържа определен процент от своите клиентски депозити (както и някои други банкови задължения) в депозитна сметка в съответната национална централна банка средно за период на поддържане на резервите от около един месец. Евросистемата плаща краткосрочна лихва върху тези сметки. Целта на системата за минимални

 вж. Речник

резерви е да стабилизира лихвените проценти на паричния пазар и да създаде (или увеличи) структурен ликвиден дефицит в банковата система.

3.4 КОМУНИКАЦИЯ

Ефективната външна комуникация е съществена част от работата на всяка централна банка. Комуникацията допринася за ефективността и надеждността на паричната политика. За да подобри осведомеността на обществото за паричната политика и другите дейности на всяка централна банка, ЕЦБ трябва да бъде открита и прозрачна. Това е основният ръководен принцип за Евросистемата в нейната външна комуникация, която включва тясно сътрудничество между ЕЦБ и НЦБ.

За да бъде ефективна комуникацията, ЕЦБ и НЦБ използват множество различни средства. Най-важните от тях са:

- редовни пресконференции след първото заседание на Управителния съвет всеки месец;
- публикуване на Месечен бюлетин с подробен анализ на икономическата динамика в еврозоната и статии по теми, свързани с дейностите на ЕЦБ;
- публични изслушвания на председателя на ЕЦБ и други членове на **Изпълнителния съвет** на ЕЦБ в **Европейския парламент**;
- речи и интервюта, давани от членове на органите за вземане на решения на ЕЦБ;
- прессъобщения, в които се обясняват решенията и становищата на Управителния съвет;
- уебсайтовете на ЕЦБ и НЦБ, които предоставят достъп до всички публикувани материали, включително до обширна база от статистически данни;
- работни документи;
- специални документи.

ПАРИЧНА ПОЛИТИКА

3.5 ПАРИЧНА И ФИНАНСОВА СТАТИСТИКА

ЕЦБ съставя и публикува финансова и парична статистика в тясно сътрудничество с НЦБ. Статистическата информация подпомага провеждането на паричната политика в еврозоната и вземането на решения от ЕЦБ.

ЕЦБ съставя обобщени данни за еврозоната

НЦБ (и в някои случаи други национални органи) събират данни от финансовите институции и други източници в техните страни и изчисляват на национално равнище обобщените данни, които изпращат на ЕЦБ. ЕЦБ съставя обобщените стойности за еврозоната.

Правното основание за разработването, събирането, съставянето и разпространяването на статистически данни от ЕЦБ е заложено в Устава на Европейската система на централните банки и на **Европейската централна банка** , приложен към Договора. Като гарантира спазването на статистическите изисквания, ЕЦБ цели да намали бремето върху финансовите институции и другите отчетни единици, свързано със статистическото отчитане.

Отговорността за статистиката на европейско равнище се споделя между ЕЦБ и **Европейската комисия** (чрез Евростат, статистическата служба на Европейските общности). ЕЦБ отговаря основно или съвместно за паричната статистика и статистиката на финансовите институции и пазари в еврозоната, външната статистика (включително платежния баланс), финансовите сметки и развитието на тримесечни нефинансови сметки за институционални сектори (домакинства, предприятия и държавно управление). Споделена между двете институции е и отговорността за статистическата инфраструктура (включително сезонни корекции, създаване на рамка за качество и стандарти за прехвърляне на данни) на европейско равнище. В случаите, в които е възможно, статистиката на ЕЦБ е в съответствие с международните стандарти.

СИСТЕМАТА TARGET2

Брутен сетълмент в реално време в евро

4. СИСТЕМАТА TARGET2 (Трансевропейската автоматизирана система за брутен сетълмент на експресни преводи в реално време) замести системата от първо поколение TARGET, влязла в действие от въвеждането на еврото през януари 1999 г.

Подобно на предишната система, TARGET2 се използва за сетълмент на операции на централните банки, големи междубанкови преводи в евро, както и други плащания в евро. Тя осигурява обработка, сетълмент с пари на централна банка и незабавно приключване в реално време. Но за разлика от предишната система, при която всички плащания се обработват децентрализирано от националните централни банки, новата система използва единна обща платформа без посредничеството на централните банки. Тази платформа дава възможност за предоставяне на подобрени и хармонизирани услуги и чрез икономии от мащаба позволява по-ниски такси и по-голяма икономичност. Не съществуват долни или горни граници за стойността на плащанията, осъществени с TARGET2.

- 1 Пътят към икономически и паричен съюз
- 2 Структура и задачи
- 3 Парична политика
- 4 Системата TARGET2
- 5 Евробанкноти и монети
- 6 Банков надзор

Използването на TARGET2 за всякакви големи плащания, по-специално за свързаните с междубанкови операции, позволява на участниците на пазара да получат висококачествена услуга и значително допринася за намаляване на системния риск в целия ЕС, т.е. риска от „заразяване“ на други области вследствие на големия брой и значителната стойност на операциите между банките.

Друг напредък в този контекст е стартирането през 2008 г. на SEPA (Единната зона за плащания в евро), в която всички безналични плащания в евро ще се третират като вътрешни; разликата между национални и трансгранични транзакции ще изчезне. TARGET2, заедно със SEPA, ще трансформира пазара за плащания в еврозоната, като го направи по-динамичен и по-икономичен.

ЕВРОБАНКНОТИ И МОНЕТИ

5.1 БАНКНОТИ

Евробанкнотите са пуснати в обращение на 1 януари 2002 г. Съществуват седем купюри: 5 €, 10 €, 20 €, 50 €, 100 €, 200 € и 500 €. Колкото по-висока е номиналната стойност, толкова по-голяма е банкнотата.

На банкнотите са изобразени архитектурни стилове от седем периода на културната история на Европа – класически, римски, готически, ренесансов, барок и рококо, архитектура от желязо и стъкло и модерна архитектура на XX век. На тях са показани три основни архитектурни елемента: прозорци, врати и мостове. Никое изображение не представя действителна сграда или паметник.

Прозорците и вратите на лицевата страна на всяка банкнота символизират духа на отвореност и сътрудничество в Европа. На обратната страна на всяка банкнота е изобразен мост. Мостовете са метафора на общуването между европейските нации и между Европа и останалия свят.

В дизайна на банкнотите са включени редица защитни елементи като воден знак, холограма, осигурителна нишка и мастило, променящо цвета си, за да осигурят защита срещу фалшифициране и да позволят различаването на истинските банкноти. В дизайна са включени и специални елементи, например релефен печат и големи цифри, за улесняване на незрящите и частично незрящите хора.

Стриктният контрол на качеството гарантира, че всички банкноти са с идентично качество и вид. Банкнотите нямат индивидуален национален дизайн.

В момента се проектира нова серия евробанкноти. Тя ще включва нови защитни елементи, но в други отношения представлява продължение на сегашната серия: банкнотите ще са в същите купюри — от 5 € до 500 € — и ще се основават на настоящия дизайн, което ще позволи незабавното им разпознаване.

- 1 Пътят към икономически и паричен съюз
- 2 Структура и задачи
- 3 Парична политика
- 4 Системата TARGET2
- 5 Евробанкноти и монети 5.1 Банкноти
5.2 Монети
- 6 Банков надзор

5.2 МОНЕТИ

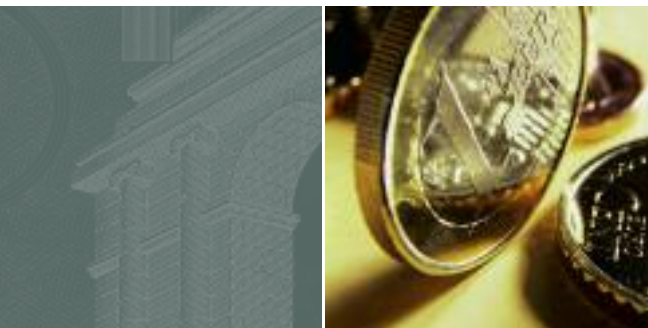
Едно евро се разделя на 100 цента. Съществуват осем евромонети: 1, 2, 5, 10, 20 и 50 цента, 1 € и 2 €. Всяка една има „европейска“ страна и „национална“ страна. Разбира се, всички евромонети, независимо от тяхната национална страна, могат да бъдат използвани във всички държави от еврозоната.

Осемте евромонети са различни по размер, тегло, материал, цвят и дебелина. В тях допълнително са включени няколко съвременни елемента, които помагат на потребителите, особено на незрящите и частично незрящите хора, да разпознават различните купюри. Например всяка последователна монета в серията има различен гурт (страничен ръб). Подробна система за управление на качеството гарантира, че всички монети са законно разменно средство в еврозоната и отговарят на стандартите за използване в автоматите за продажба на стоки.

Особена внимание се отделя при производството на евромонети с висока номинална стойност (1 € и 2 €) с оглед на тяхната защита срещу фалшифициране. Сложният им двуцветен дизайн, както и релефните знаци по гурта на монетата от 2 € затрудняват фалшифицирането им.

БАНКОВ НАДЗОР

6. БАНКОВ НАДЗОР

Компетентните власти във всяка държава-членка на ЕС са пряко отговорни за банковия надзор и финансовата стабилност, но **Договорът** ^[1] възлага на ЕСЦБ задачата да „допринася за гладкото провеждане на следваните от компетентните власти политики, свързани с разумния надзор на **кредитните институции** ^[2] и стабилността на финансовата система“.

Задачата се осъществява главно по три начина.

Мониторинг на финансовата стабилност

На първо място, ЕСЦБ внимателно наблюдава и прави оценка на финансовата стабилност в еврозоната/на равнище ЕС. Тази дейност допълва и подпомага съответната дейност на национално равнище, осъществявана от националните централни банки и надзорните органи с оглед поддържане на финансова стабилност в съответната държава.

---

^[1] вж. Речник

- 1 Пътят към икономически и паричен съюз
- 2 Структура и задачи
- 3 Парична политика
- 4 Системата TARGET2
- 5 Евробанкноти и монети
- 6 Банков надзор

На второ място, ЕСЦБ предоставя становища относно съставянето и прегледа на регулаторни и надзорни изисквания за финансовите институции. Обикновено тези становища се предоставят чрез участие на ЕЦБ в съответните международни и европейски регулаторни и надзорни органи като Базелския комитет за банков надзор, Европейския банков комитет и Комитета на европейските банкови надзорни органи.

На трето място, ЕЦБ насърчава сътрудничеството между централните банки и надзорните органи по въпроси от взаимен интерес (напр. надзор върху платежните системи, управление на финансови кризи).

Тези дейности се осъществяват със съдействието на Комитета за банков надзор (един от комитетите на ЕСЦБ, споменат в раздел 2.7), който обединява експерти от централните банки и надзорните органи в ЕС.

РЕЧНИК

ERM II: вж. Механизъм на обменните курсове II

SEPA: Единната зона за плащания в евро (SEPA) е зона в Европа, в която отделни лица, фирми и други организации могат да извършват и получават безналични плащания в евро в рамките на и извън националните граници, при едни и същи условия, права и задължения, независимо от местонахождението си. SEPA функционира като единен вътрешен пазар за плащания и дава възможност на клиентите да извършват плащания толкова лесно и при ниски разходи, както правят това в родния си град. Инициативата за SEPA се осъществява от Европейския платежен съвет, създаден през 2002 г. Той е органът за вземане на решения и координиране на европейската банкова индустрия във връзка с плащанията.

TARGET2: Трансевропейска автоматизирана система за брутен сетълмент на експресни преводи в реално време за еврото, която се използва за сетълмент на операции на централните банки, големи междубанкови преводи в евро, както и други плащания в евро. TARGET2 осигурява сетълмент с пари на централна банка и незабавно приключване в реално време. Тя е достъпна за всички трансакции в евро между и в рамките на държавите от еврозоната, както и редица други страни от ЕС. TARGET2 замести системата от първо поколение TARGET, влязла в действие от въвеждането на еврото през януари 1999 г.

Базови пари: наричани също понякога „мощни пари“ или „парична база“. Те включват банкноти и монети извън трезорите на централната банка и депозитите на кредитните институции в системата на централните банки.

Брутен вътрешен продукт (БВП): мярка за икономическа активност. БВП представлява стойността на всички стоки и услуги, произведени от дадена икономика през определен период.

Валутни операции: купуване или продаване на чуждестранна валута. В контекста на Евросистемата това означава купуване или продаване на други валути срещу евро.

Генерален съвет: един от органите за вземане на решения на ЕЦБ. Той включва председателя, заместник-председателя на ЕЦБ и управителите на националните централни банки на всички държави-членки на ЕС.

Депозитно улеснение: ликвидно улеснение с постоянен достъп в Евросистемата, което насрещните страни могат да използват за

овърнайт депозити в НЦБ срещу предварително определена лихва.

Дерогация: съгласно член 122 от Договора за ЕО държавите-членки с дерогация са тези, които се подготвят да приемат, но все още не са приели еврото. Този статут се отнася до 9 държави-членки (Швеция и осем от новите държави-членки): правата и задълженията, свързани с въвеждането на еврото като единна валута, не са приложими за тях. Различен е случаят с Дания и Обединеното кралство – те са освободени от участие в третия етап на икономическия и паричен съюз.

Дефлация: процес, при който общото равнище на цените намалява непрекъснато през продължителен период от време.

Договорът: отнася се до Договора за създаване на Европейската общност. Първоначалният Договор е подписан в Рим на 25 март 1957 г. и влиза в сила на 1 януари 1958 г. С него се създава Европейската икономическа общност (ЕИО), която понастоящем е Европейската общност (ЕО); често се нарича „Договорът от Рим“.

Договор за Европейския съюз (често наричан „Договорът от Маастрихт“): подписан на 7 февруари 1992 г. и влязъл в сила на 1 ноември 1993 г. Договорът за Европейския съюз изменя Договора за създаване на Европейската общност и създава Европейския съюз.

Договор от Амстердам: подписан на 2 октомври 1997 г. и влязъл в сила на 1 май 1999 г., както и Договорът от Ница, подписан на 26 февруари 2001 г. и влязъл в сила на 1 февруари 2003 г., изменят Договора за създаване на Европейската общност и Договора за Европейския съюз.

Договор от Лисабон: подписан на 13 декември 2007 г., но ще влезе в сила едва когато бъде ратифициран от всички държави-членки. Той изменя Договора за създаване на Европейската общност и Договора за Европейския съюз. Тези два договора ще продължават да бъдат основата, на която функционира ЕС. С Договора от Лисабон се опростява структурата на ЕС, която понастоящем се състои от три „стъба“: Общността, общата външна политика и политика на сигурност и правосъдие и вътрешни работи. В новия Договор стълбовете престават да съществуват и Общността се заменя от Съюз, който притежава правосубектност. Договорът за създаване на Европейската общност се преименува на Договор за функционирането на Съюза.

Европейска икономическа общност (ЕИО): учредена с Договора от Рим през 1957 г., ЕИО е крачка към икономическа интеграция, т.е. свободното движение на хора, стоки, капитали и услуги между държавите-членки на ЕС.

Европейска комисия: една от петте европейски институции, Европейската комисия е създадена за трите Европейски общности през 1967 г. Тя изготвя проекти за нови европейски закони, които представя на Европейския парламент и на Съвета. Комисията следи за надлежното прилагане на решенията на ЕС и контролира начина, по който се изразходват фондовете на ЕС. Освен това тя следи спазването на Европейските договори и правото на Общността. Като пазител на Договорите, тя гарантира заедно със Съда на Европейските общности правилното прилагане на приложимото спрямо всички държави-членки на ЕС законодателство. Понастоящем Комисията се състои от председател и 26 комисари. Неините отдели, наричани Генерални дирекции, отговарят за прилагането на общите политики и общата администрация в определена област. Тя представлява общия интерес на ЕС и е независима от държавите-членки. Комисията се назначава за срок от пет години, но може да бъде разпусната от Парламента.

Европейска общност за въглища и стомана (ЕОВС): една от Европейските общности, ЕОВС е създадена в Париж през 1951 г. и установява общ пазар за въглища и стомана между шестте държави-членки основателки (Белгия, Франция, Германия, Италия, Люксембург и Нидерландия).

Европейска парична система (ЕПС): преди въвеждането на еврото няколко валути на държави-членки на ЕС са взаимно свързани в ЕПС, която съществува от 1979 г. до 1999 г. Системата има три основни компонента: ECU, което представлява кошница от валутите на държавите-членки; обменният курс и механизмите за интервенция, които свързват всяка валута с обменен курс към ECU (двустранен обменен курс), и кредитните механизми, които позволяват на централните банки да се намесят, в случай че двустранните обменни курсове надвишават определени прагове. На 1 януари 1999 г. ЕПС е заместена от Механизма на обменните курсове II (ERM II).

Европейска система на централните банки (ЕСЦБ): състои се от Европейската централна банка и националните централни банки на всички държави-членки на ЕС.

Европейска централна банка (ЕЦБ): създадена на 1 юни 1998 г. със седалище във Франкфурт на Майн, ЕЦБ заедно с националните централни банки на държавите от еврозоната, определя и прилага паричната политика на тези държави.

Европейски паричен институт (ЕПИ): европейски орган, отговарящ за подготовката на последния етап от създаването на икономически и паричен съюз. ЕПИ е създаден на 1 януари 1994 г. и е заменен от ЕЦБ на 1 юни 1998 г.

Европейски парламент: европейска институция, състояща се от 785 пряко избрани представители на гражданите на държавите-членки на ЕС. Въпреки че има основно консултативни правомощия, Европейският парламент споделя бюджетни правомощия със Съвета на ЕС при гласуването на годишния бюджет. Парламентът е свързан със Съвета на ЕС и при приемането на европейски закони и упражнява контрол над Европейската комисия.

Европейски съвет: осигурява нужния тласък за развитието на ЕС и определя общите политически насоки. Европейският съвет обединява държавните или правителствените ръководители на държавите-членки и председателя на Европейската комисия (вж. също Съвет на ЕС).

Еврогрупа: неформална група на министрите на икономиката и финансите на държавите от еврозоната. Министрите обсъждат въпроси, свързани със споделените им отговорности по отношение на единната валута. Европейската комисия и ЕЦБ са поканени да участват в заседанията. Еврогрупата обикновено се среща непосредствено преди заседание на ЕКОФИН (Съвет по икономически и финансови въпроси).

Евросистема: включва Европейската централна банка и националните централни банки на държавите от еврозоната. Тя определя и прилага паричната политика на еврозоната.

ЕКОФИН: вж. Съвет на ЕС

Задължителни минимални резерви: задължението на кредитните институции да поддържат депозит в централната банка. Задължителните минимални резерви за всяка институция се изчисляват като процент от депозираните пари от (небанкови) клиенти на тази институция.

Изпълнителен съвет: един от органите за вземане на решения на ЕЦБ. Той включва председателя и заместник-председателя на ЕЦБ и четирима други членове, назначени по общо съгласие на държавните или правителствени ръководители на страните, приели еврото.

Икономически и паричен съюз (ИПС): процесът, който води до хармонизиране на

икономическите и паричните политики на държавите-членки на ЕС и до създаване на единна валута. Договорът от Маастрихт предвижда ИПС да бъде постигнат на три етапа: през първия етап (от 1 юли 1990 г. до 31 декември 1993 г.) държавите-членки установяват свободно движение на капитали между териториите им при тясно координиране на икономическите им политики и тясно сътрудничество между централните банки. Вторият етап (от 1 януари 1994 г. до 31 декември 1998 г.) започва със създаването на Европейския паричен институт и е посветен на техническата подготовка за създаването на единната валута, избягването на прекомерен дефицит и засиленото сближаване на икономическите и парични политики на държавите-членки (с оглед на осигуряване на ценова стабилност и стабилни публични финанси). Третият етап (от 1 януари 1999 г.) започва с необратимото фиксиране на обменните курсове, прехвърлянето на компетенции относно паричната политика към ЕЦБ и въвеждане на еврото като единна валута.

Инфлация: постоянно увеличение на общото равнище на цените, водещо до постоянен спад в покупателната способност на парите. Инфлацията обикновено се изразява с годишен процент на изменение чрез индекси на потребителските цени като ХИПЦ.

Комисията Делор: през юни 1988 г. Европейският съвет назначава комисия, председателствана от Жак Делор, тогавашния председател на Европейската комисия, да проучи и предложи конкретни етапи за осъществяване на икономически и паричен съюз. Комисията се състои от управителите на националните банки на тогавашните държави-членки на Европейската общност (ЕО): Александър Ламфалузи, тогавашен генерален директор на Банката за международни разплащания (БМР); Нийлс Тигесен, професор по икономика, Дания; и Мигел Боьер, тогавашния председател на Banco Exterior de Есрайа. Докладът Делор предлага икономическия и паричен съюз да бъде постигнат на три етапа.

Кредитна институция: банките и спестовните каси са най-често срещаните видове кредитни институции. Съгласно член I, параграф I от Директива 2002/12/ЕО кредитна институция е: „(i) предприятие, чието дейност е да приема депозити или други възстановими средства от обществеността и да отпуска кредити за своя собствена сметка или (ii) предприятие или всяко друго юридическо лице, което не е кредитна институция, така както е дефинирана

в (i), която издава платежни средства под формата на електронни пари; „Електронни пари“ означава парична стойност, представена чрез претенция към издателя, която : (а) се съхранява на електронно средство; (б) се издава срещу получаване на средства на стойност не по-малка от тази на издадената парична стойност; и (в) се приема за разплащателно средство от предприятия, различни от издателя.

Критерии за конвергенция: държавите-членки на ЕС трябва да изпълнят четири критерия, за да приемат еврото: стабилно ценово равнище, устойчиви публични финанси (ограничен дефицит спрямо БВП и ограничено ниво на дълг спрямо БВП), стабилен обменен курс и ниски и стабилни дългосрочни лихвени проценти.

Критерии от Копенхаген (критерии за присъединяване): държавите, които искат да се присъединят към ЕС следва да изпълнят няколко критерия: политически критерии (стабилни институции, които гарантират демокрация, върховенство на закона и зачитане правата на малцинствата), икономически критерии (функционираща пазарна икономика) и приемане достиженията на общностното право. Те са определени от Европейския съвет в Копенхаген през юни 1993 г. и потвърдени от Европейския съвет в Мадрид през 1995 г.

Ликвидни улеснения с постоянен достъп: механизъм на централната банка, който може да бъде ползван от кредитни институции по тяхна инициатива. Евросистемата предлага два вида ликвидни улеснения: предедано кредитно улеснение и депозитно улеснение.

Лихвоносно вземане: финансов актив, който дава право на неговия собственик да получава лихвени плащания от длъжника, който го е емитирал.

Междубанков паричен пазар: пазар на краткосрочни кредити между банки. Терминът обикновено описва търгуването на средства с падеж между един ден (овърнайт или дори по-малък от един ден) и една година.

Механизъм на обменните курсове II (ERM II): рамка за сътрудничество в областта на политиката на обменните курсове между страните от еврозоната и тези извън нея. Присъединяването към механизма е доброволно. Въпреки това се очаква държавите-членки с дерогация да се присъединят към него, като така установят централен паритетен курс на тяхната валута

РЕЧНИК

спрямо еврото и диапазон на колебание около централния паритетен курс. Стандартният диапазон на колебание е $\pm 15\%$. В случай че има държави с много висока степен на сближаване с еврозоната, по искане на съответната държава-членка извън еврозоната може да бъде договорен по-тесен диапазон на колебание.

Минимален лихвен процент: минимален лихвен процент в основните операции по рефинансиране. Определя се от Управителния съвет, обичайно на първото заседание всеки месец.

Основни операции по рефинансиране: редовни операции на отворения пазар, изпълнявани от Евросистемата с оглед отпускане на необходимия обем ликвидност на банковата система. Те се извършват под формата на ежеседмични търгове, на които банките могат да наддават за ликвидност.

Пазар на акции: пазарът на акции на дружества, регистрирани за борсова търговия. Нормално акциите се считат за по-рискови инвестиции от облигациите, тъй като притежателите на акции имат право да получават дивидент от дружествата-емитенти, докато притежателите на облигации имат право на лихвен процент, който не зависи от печалбите на дружествата.

Пазар на облигации: дружествата и правителствата емитират облигации с цел набиране на капитал за техните инвестиции. Облигациите са лихвоносни ценни книжа с фиксиран лихвен процент или с плаващ лихвен процент и срок до падеж от поне една година (от датата на емитиране). Облигациите с фиксиран лихвен процент заемат най-големия дял от облигационния пазар.

Паритети на покупателната способност (ППС): паритетите на покупателна способност (ППС) са курсове за превръщане на валути, които изравняват покупателната способност на различните валути чрез премахване на различията между ценовите равнища в страните. В най-простата си форма ППС представят съотношението на цените в националните валути на една и съща стоки или услуга в различните страни.

Пределно кредитно улеснение: ликвидно улеснение с постоянен достъп на Евросистемата, което може да бъде използвано от контрагентите за получаване на овърнайт кредит от НЦБ при предварително определена лихва срещу допустими активи.

Съвет на ЕС (Съвет на министрите): институция на Европейската общност, съставена от представители на правителствата на държавите-членки – обикновено министрите, отговорни за въпросите, които се обсъждат (поради това често се нарича Съвет на министрите). Когато Съветът на ЕС заседава в състав министри на икономиката и финансите, често се нарича ЕКОФИН (Съвет по икономическите и финансови въпроси). Освен това Съветът на ЕС се среща в състав държавни или правителствени ръководители във връзка с вземане на решения от особена важност. Този форум не бива да се бърка с Европейския съвет, който също обединява държавни или правителствени ръководители, но дава на Съюза необходимия тласък за развитие и определя общите политически насоки.

Съд на Европейските общности (СЕО): тази институция осигурява спазване на правото при тълкуване и приложение на Договорите и на приетите от Европейските институции правни актове.

Трансмисионен механизъм: процесът, при който промените в лихвените проценти по различни пътища влияят на поведението на икономическите агенти, на икономическата активност и в крайна сметка – на общото ценово равнище.

Управителен съвет: върховният орган за вземане на решения на ЕЦБ. Управителният съвет включва шестимата членове на Изпълнителния съвет на ЕЦБ и управителите на националните централни банки на държавите-членки на ЕС, които са приели еврото.

Хармонизиран индекс на потребителски цени (ХИПЦ): ценова мярка, използвана от Генералния съвет за оценка на ценовата стабилност в еврозоната. Индексът се изчислява и публикува от Евростат, статистическия център на Европейските общности.

Ценова стабилност: приоритетна цел на Евросистемата. Управителният съвет определя ценовата стабилност като годишно увеличение в потребителските цени (изчислено чрез ХИПЦ) за еврозоната под 2% . В стремежа си за запазване на ценова стабилност Управителният съвет цели да поддържа равнище на инфлация под, но близо до 2% за средносрочен период.

Централна банка: институция, която по силата на правен акт отговаря за провеждането на паричната политика на определена територия.

© Европейска централна банка, 2009 г.

АДРЕС

Kaiserstrasse 29,
60311 Frankfurt am Main, Germany

ПОЩЕНСКИ АДРЕС

Postfach 16 03 19,
60066 Frankfurt am Main, Germany

ТЕЛЕФОН

+49 69 1344 0

УЕБСАЙТ

<http://www.ecb.europa.eu>

ФАКС

+49 69 1334 6000

КОНЦЕПЦИЯ И ДИЗАЙН

Konzept Verlagsgesellschaft, Frankfurt am Main, Germany

ФОТОГРАФИИ

Claudio Hils
Martin Joppen
Martin Starl
Marcus Thelen
Andreas Varnhorn
Walter Vorjohann
European Community

ОТПЕЧАТАНО ОТ

Imprimerie Centrale s.a., Luxembourg

ISBN 978-92-899-0384-4 (електронна версия)

